

6. Näringsliv med handel och besöksnäring

Sammanfattning

Befintliga och nya företag ska ha goda förutsättningar att utvecklas i Karlskoga.

Tillverkningsindustrin dominerar dagens näringsliv som har ett högt teknologiskt kunnande och hög investeringsnivå i ny teknik. Här finns en koncentration av metallbearbetande företag som är unik i Sverige. Företagen är i många fall internationellt ägda och verkar på en global marknad. Näringslivet i Karlskoga har kommit långt i omstruktureringen från ett fåtal dominerande företag och måste på konkurrenskraftiga villkor ges alla möjligheter att utvecklas vidare. Tjänste- och servicesektorn har växt och förutsätts bli en allt viktigare sektor i framtiden och är av avgörande betydelse för att kunna erbjuda en varierad arbetsmarknad.

Nya områden för industriändamål med god tillgång till infrastruktur behövs för större sammanhängande etableringar. Lägen som föreslås för vidare studier är bl a Våtsjötorp och Linneback. I befintliga industriområden ska i första hand redan förekommande företags expansionsbehov tillgodoses.

På landsbygden uppmuntras mindre företags-etableringar som kan komplettera de traditionella landsbygdsnäringarna.

Centrum i Karlskoga ska utvecklas som mötesplats där människor kan träffas, handla, och få nya intryck. Vi vill därför arbeta för att koncentrera den befintliga och tillkommande handeln i Karlskoga centrum. Storängen ska utvecklas till ett centrum för sällanköpshandel och utrymmeskrävande handel som kan locka kunder från ett större omland. Dagligvarubutiker bör vara spridda över tätorten. Kommunen ska vara öppen för nya etableringar.

Besöksnäring är en starkt växande näringsgren och attraktioner för besökare ger samtidigt positiva upplevelser för invånarna. Tillgången till ett av landets internationellt mest kända varumärken, Alfred Nobel, ska användas bättre för att stärka besöksnäringen. Kommunen ska bidra till att utveckla ett nära samarbete mellan alla berörda parter. Besöksmål som bör lyftas fram är bland annat Alfred Nobels Björkborn och Karlskoga motorstadion.

6.1 Näringsliv

Industristrukturen i Karlskoga har sitt ursprung i ett dominerande företag, AB Bofors. Företaget växte rejält under första delen av förra seklet med de mest expansiva åren mellan 1930 och 1970. AB Bofors var ledande tillverkare inom försvars- och sprängämnesindustrin. Företagets dominerande ställning gav under den här perioden inte mycket utrymme för andra företagsetableringar, inte minst på grund av att all tillgänglig arbetskraft behövdes i AB Bofors. Efter 1970-talets oljekris, ökande internationell konkurrens och för AB Bofors del allt färre försvarsbeställningar, inleddes en strukturomvandling som kom att resultera i betydligt färre arbetstillfällen i Boforskoncernen.

Idag är näringslivet i Karlskoga betydligt mera diversifierat (index är 115 % mot genomsnittskommunens 100 %), efter en omfattande strukturomvandling med avknoppningar och efterfrågan på nya tjänster som följd. Från 1990-talet har denna omställning till andra verksamhetsgrenar accelererat. Genom dessa nya företag har sysselsättningsnivån någorlunda kunnat bibehållas. Det totala antalet anställda i Karlskoga är förvisso färre än när AB Bofors gick som bäst men har inte sjunkit i samma takt som befolkningen i kommunen. Antalet arbetstillfällen i Karlskoga var år 2008 ca 18 700, en minskning med ca 3000 (ca 16 %) sedan 1970-talet.

Karlskogas verkstadsföretag står idag för ett mycket stort kunnande och ligger på en hög investeringsnivå i ny teknik. Koncentrationen av metallbearbetande företag på orten och i närområdet är unik i landet.

Försvarsindustrins verksamhet är fortfarande betydande i Karlskoga, men produktionen är numera fördelad på många företag. Högteknologisk forskning och utveckling inom försvarsindustrin har i allt högre grad överförts till nya användningsområden och därmed bidragit till flera företagsetableringar. Flera av de större verkstadsföretagen är internationellt ägda och styrs i många fall från huvudkontor i andra länder. Produktionen i dessa företag och i det underleverantörsnätverk de omger sig med är i huvudsak inriktad mot världsmarknaden, vilket gör Karlskoga synnerligen integrerad i och beroende av den globala ekonomin.

Genom strukturomvandlingen i industrin har service- och tjänstesektorn vuxit. Dels på grund av att industrin sålt ut stora delar av tidigare interna service- och tjänstefunktioner, för att i stället koncentrera sig på "kärnverksamheter". Men service- och tjänstesektorn har också vuxit genom den snabba utvecklingen av ny och rationellare teknik för produktionen.

Nya företag startas framförallt inom service- och tjänstesektorn, som i Karlskoga liksom runt om i världen i övrigt blir allt viktigare och utgör en allt större del av sysselsättningen. Bl a bör nämnas företaget Transcom i Karlskoga med ca 1000 anställda.

Verksamhet	Karlskoga	Index Riket = 100 KGA
Tillverkningsindustri	30,3	201
Jord och skogsbruk	0,8	48
Energi och miljö	1,5	144
Byggverksamhet	4,6	69
Handel	8,5	69
Transport	2,6	50
Hotell och restaurang	2,3	80
Information och kommunikation	2,3	60
Kreditinstitut och försäkringsbolag	0,7	34
Fastighetsverksamhet	1,2	82
Företagstjänster	12,4	116
Civila myndigheter och försvaret	4,4	82
Utbildning	6,8	67
Vård och omsorg	17,5	109
Personliga och kulturella tjänster	3,4	81
Okänd bransch	0,6	56

Fördelning av antal arbetstillfällen i Karlskoga kommun % 2008 (Källa SCB AMPAK 2008)

Tillverkningsindustrins andel av näringslivet är avsevärt högre i Karlskoga än i medelkommunen.

Kommunen ska genom planering tillse att det finns mark för olika typer av företag och verksamheter och arbeta för att den lokala infrastrukturen byggs ut för att stödja företagande och svarar upp mot företagens behov. Kommunen kan i större eller mindre utsträckning även tillhandahålla lokaler för företag. De flesta lokalerna ägs av företagen själva eller av privata fastighetsbolag. Kommunen kan också bidra till att minimera konflikter som kan vara inskränkande för näringslivet, t ex genom att bostäder inte placeras för nära störande verksamhet. Även verksamheter med olika inriktning passar inte alltid på samma plats vilket ska beaktas vid planläggning och lokalisering. I andra frågor, t ex större vägar och järnvägar, ska kommunen aktivt verka för önskade förändringar eller en önskad utveckling som svarar mot framtida krav, men är här helt beroende av t ex Trafikverket.

Karlskoga kommun har inget kommunalt bolag som förfogar över verksamhetslokaler även om det kommunala bostadsbolaget har en mindre andel lokaler i sitt bestånd.

Näringslivet i Karlskoga har idag ett väl utvecklat nätverk för samarbete mellan företag. Samarbetet mellan Karlskoga kommun och det lokala näringslivet är bra men måste naturligtvis fortsätta utvecklas, vilket är en förutsättning för att företagen ska kunna bibehålla och samtidigt förstärka sin konkurrenskraft gentemot omvärlden.

- Kommunens strategier och organisation ska bidra till en konkurrenskraftig och hållbar utveckling av näringslivet.
- Kommunen ska planera för att minimera konflikter som kan vara inskränkande för företagande, t ex genom att bostäder inte lokaliseras för nära störande verksamhet eller att verksamheter med helt olika inriktning inte stör varandra.

- Kommunen ska genom planförberedelser tillse att det finns mark för olika typer av företag och verksamheter och att den lokala infrastrukturen så långt det är möjligt svarar upp mot företagets behov.
- Kommunen ska aktivt verka för en utveckling som svarar upp mot den lokala arbetsmarknadens framtida krav på tillgänglighet, t ex förbättrad infrastruktur i form av vägar och järnvägar.
- Möjligheterna att bättre utnyttja E18-sträckningen genom Karlskoga för att locka företagsetableringar utreds.
- Kommunen ska verka för att samarbetet mellan företagen och mellan företag och kommunen fortsätter utvecklas.
- Kommunen ska aktivt verka för att företag kan få tillgång till lämpliga lokaler, genom eget fastighetsinnehav eller genom samarbete med privata aktörer.

6.2 Industriområden

Karlskoga har idag (2009) cirka 3,5 km² (3 500 000 m²) planlagd mark för industri och motsvarande verksamheter inom de större industriområdena. Nästan all planlagd, icke exploaterad mark (ca 500 000 m²) ägs av kommunen men endast drygt 200 000 m² är direkt byggklar, i övrigt saknas utbyggt vatten och avlopp, gata, mm. Utöver detta finns enstaka fastigheter eller ytor för verksamhet runt om i tätorten samt i Linnebäck. Två av de största industriområdena Kilsta och Bofors-Backa, som till större delen är i privat ägo, är ej planlagda och ligger således utanför ovan angiven areal. I Backaområdet finns ca 125 000 m² planlagd byggklar mark. Utöver detta omfattas större delen av Björkbornsområdet av områdesbestämmelser vars främsta syfte när de tillkom var att medge bygglovbefrielse för vissa åtgärder. Som industri-/verksamhetsområde räknas även Bofors skjutfält.

Karlskoga saknar idag industriområden för större sammanhängande nyetableringar. Därför föreslås att 2-3 nya områden för industriändamål utreds och om de befins lämpliga planläggs. Eftersom närhet till transporter på väg och järnväg är väsentlig bör områdena förläggas så att de fungerar både på kort sikt, längs nuvarande E18-sträckning, och på lång sikt, i närheten av en framtida E18-sträckning över Möckeln söder om Karlskoga och så att även anslutning till järnväg blir möjlig. Föreslagna lägen är Våtsjötorp i öster och Linnebäck i väster samt Högeberg mellan Karlskoga och Degerfors.

Optimal utvidgning av befintliga industriområden utreds. Om befintliga industriområden utvidgas eller omstruktureras bör alltid redan etablerade verksamheters eventuella behov av expansion beaktas. Befintliga industriområden bör inte fullt ut förtätas med nya verksamheter så att ett företag som behöver expandera tvingas omlokalisera. Det finns då en betydande risk att en omlokalisering sker till annan ort, inte till annan plats i Karlskoga.

Tillgången till mark och lokaler är jämte tillgången till kompetent arbetskraft avgörande för en bra näringslivsutveckling i kommunen. I kommunens ansvar ligger därför att genom planläggning säkra en balanserad överkapacitet på mark och lokaler oavsett om ägandet är privat eller offentligt.

- Lokalisering av två eller flera nya större industriområden med sammanhängande areal och god tillgång till infrastruktur utreds och planläggning förbereds.
- Utredning och planläggning görs för eventuell utvidgning av befintliga industriområden, och då med beaktande att befintliga etableringar i möjligaste mån ska ges utrymme för expansion.

Närmare beskrivning av befintliga och föreslagna nya industriområden längre fram i detta kapitel.

6.3 Offentlig verksamhet som arbetsplats

I formell mening utgör offentlig verksamhet inte en del av näringslivet men som del av arbetsmarknaden är den oerhört viktig. Från år 2000 har andelen anställda inom den offentliga sektorn, stat, landsting och kommun, inklusive tillhörande bolag, nationellt legat tämligen konstant på ca 35-37 %. Kommunen i Karlskoga som har ca 2 500 tillsvidareanställda och Karlskoga lasarett med ca 900 anställda är stora och viktiga arbetsgivare. Andelen deltidsanställda är generellt högre inom den offentliga sektorn jämfört med den privata. Den procentuella andelen statliga jobb är generellt färre i en mindre kommun som Karlskoga jämfört med större orter som t ex Örebro och Karlstad. Detta förhållande torde bara i marginell omfattning kunna påverkas, men bör ändå lyftas fram som en regionalpolitisk åtgärd. Karlskoga bör tydligt avisera sitt intresse vid lokalisering av t ex nybildade statliga verk och myndigheter. Den offentliga sektorn är en stor och viktig kund till lokala och regionala företag.

Utvecklingen vid t ex Campus Alfred Nobel innebär även att antalet arbetstillfällen inom den offentliga sektorn ökar.

- Samarbetet mellan offentlig verksamhet och företag ska främjas.
- Samhällsplaneringen ska underlätta för offentlig verksamhet att bedrivas effektivt och utvecklas.

6.4 Näringsverksamhet utanför huvudtätorterna

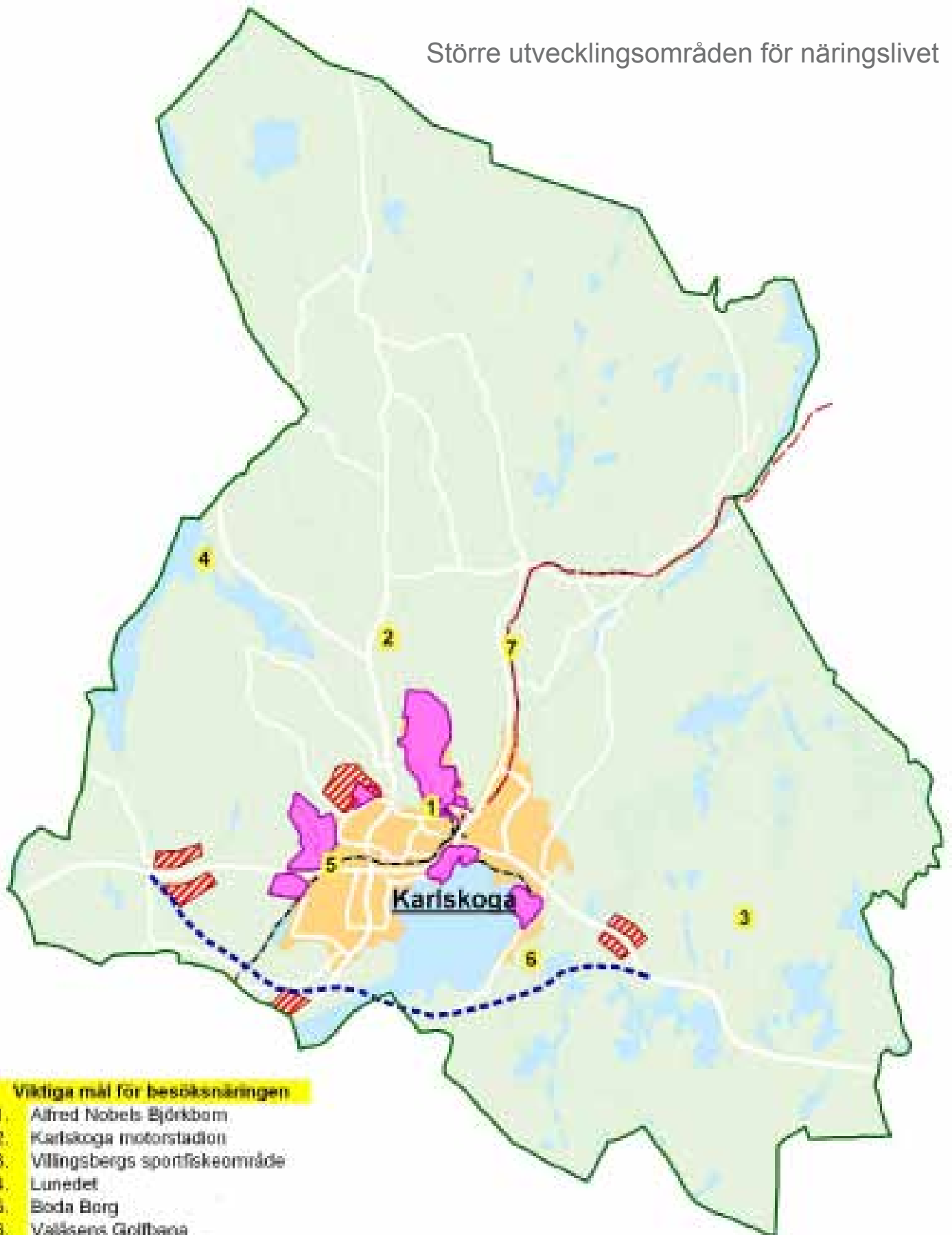
Det finns flera framgångsrika företag som bedriver industriell verksamhet utanför huvudtätorten, främst i Linneback och vid Gällerasen. Därutöver finns företag inom handel- och besöksnäringen som behandlas under andra rubriker i detta kapitel.

Mindre företagsetableringar, t ex i anslutning till den egna bostaden eller som komplement till lantbruk och skogsbruk är, efter den omfattande strukturomvandlingen jord- och skogsnäringarna genomgått, i många fall en förutsättning för en levande landsbygd med öppna landskap. Om det inte finns särskilda skäl, störningar för omgivningen eller oacceptabel miljöpåverkan, bör denna typ av verksamhet betraktas som positiv och främjas. I allmänhet är omgivningspåverkan mindre på landsbygden än i en tätort.

Nya möjligheter och nya affärsidéer kan utvecklas av driftiga entreprenörer på landsbygden. Det kan gälla allt, från förädling inom jord- och skogsbruk till tillverkning av bioenergi, småskalig vattenkraft, gårdshandel, aktiviteter och övernattningsmed koppling till besöksnäringen.

- Mindre företagsetableringar och så kallade kompletterande verksamheter till jord- och skogsbruk bör uppmuntras och stimuleras. Restriktivitet utifrån en verksamhets eventuella störningar eller annan påverkan på omgivningen ska bedömas från fall till fall och utifrån att en levande landsbygd i många fall förutsätter att boendet är integrerat med näringsverksamhet.
- Nyetablering och utvidgning av verksamhet vid Gällerasen, undantaget Karlskoga Motorstadion, bör med tanke på vattentäkten undvikas.
- Området Linneback ges möjlighet att utvecklas för lättare industri, handel och serviceföretag särskilt med tanke på kopplingen till E18.

Större utvecklingsområden för näringslivet

Viktiga mål för besöksnäringen

1. Alfred Nobels Björkbom
2. Karlskoga motorstadion
3. Villingsbergs sportfiskeområde
4. Lunedet
5. Boda Borg
6. Vallåsens Golfbana
7. Jernets bana (järnväg)

Större industriområde

Utvecklingsområde ny industrimark

Ny framtida sträckning av E18 (enligt fd Vägverkets utredning)

6.4.1 Jordbruk och djurhållning

Karlskoga kommun har jämfört med länets övriga kommuner den absolut lägsta andelen invånare på landsbygden, 2 685 eller 8,9 % (LRF 2008).

De största sammanhängande arealerna jordbruksmark finns norr om tätorten på båda sidor Timsälven och västra sidan Lokaåsen, samt strax sydost om tätorten och runt Linneback. Åkerarealen är 3 771 ha och brukas av 102 jordbruksföretag. Vall- och grönfoder utgör största andelen av den brukade åkermarken medan betesmarken utgör 292 ha. Jordbruket i kommunen sysselsätter ca 80 personer, vilket motsvarar 0,5 % av alla sysselsatta i kommunen. Läger man till sysselsatta inom förädling, underleverantörsled och övriga inducerade sysselsättningseffekter, får sammanlagt 540 personer eller 3,4 % av alla som arbetar i kommunen sin sysselsättning från produktion av livsmedel (LRF 2008).

De dominerande djurslagen i Karlskoga kommun är höns, följt av slaktsvin och smågrisar. Kor för mjölkproduktion har konstant minskat under perioden 1981 till 2003 medan kor för uppfödning av kalvar har ökat. Vid Lonnen finns två större anläggningar för äggproduktion. Hästhållning, inkl ridverksamhet, blir allt vanligare och finns spridda över kommunen.

- Jordbruksnäringen ges erforderliga möjligheter att utvecklas.
- Kombinationen hästhållning och boende främjas i lämpliga tätortsnära lägen och i kommunen i övrigt.
- I stadens randområden prioriteras bostads- och verksamhetsutveckling.
- Program- och planläggning görs för kombination djurhållning/boende i Botorp-Fisksjöområdet.

6.4.2 Skogsbruk

Karlskoga kommun är en utpräglad skogsbygd, ca 65 % av arealen täcks av skog. De största sammanhängande skogsarealerna finns i norra och östra delen av kommunen.

Av 31 700 ha skog i Karlskoga kommun brukas 34 % i så kallade familjeskogsbruk och resten i storskogsbruk. Familjeskogsbruken är fördelade på ca 560 företag med 790 ägare och av dem bor ungefär hälften i kommunen. Resten av skogen hör till det så kallade storskogsbruket, det vill säga de stora skogsbolagen samt staten, kommunen, kyrkan m fl. Skogsbruket i Karlskoga kommun omsatte sammanlagt 35 mkr år 2006 och sysselsätter ca 50 personer, vilket motsvarar 0,3 % av alla sysselsatta. Läger man till annan sysselsättning som indirekt är kopplad till skogsbruket sysselsätts totalt ca 740 personer, 4,6 %. Läger man även till anställda i skogsindustrin blir siffran 970, 6,0 %. (LRF 2008).

Skogspolitikens huvudsakliga lagrum är skogsvårdslagen som kompletteras av miljöbalken. Skogspolitikerna består av två jämställda mål, ett produktionsmål och ett miljömål. Produktionsmålet innebär att skogen och skogsmarken ska utnyttjas effektivt och ansvarsfullt så att den ger en uthålligt god avkastning. Skogsproduktionens inriktning ska ge skogsägaren frihet och eget ansvar att själv besluta om användningen av vad skogen producerar. Miljömålet innebär att skogsmarkens produktionsförmåga, biologisk mångfald och genetisk variation i skogen ska bevaras. Naturvårdsarbetet formuleras bland annat genom riksdagens miljökvalitetsmål Levande skogar, konventionen om biologisk mångfald samt EU:s direktiv på området.

- Skogsnäringen inklusive lokal förädling av skogsråvara bör ges möjligheter att utvecklas.
- I stadens randområden prioriteras bostads- och verksamhetsutveckling.

6.4.3 Fiske

Fiske är en blygsam näring i Karlskoga kommun. Vid Östra Kärne samt i Svartälven finns fiskodlingar. Eventuellt nya etableringar prövas från fall till fall. Någon kartläggning av lämpliga sjöar och vattendrag är inte aktuell. Något yrkesfiske bedrivs inte i kommunen.

Även sportfiske är att betrakta som en näring. Karlsdals- och Villingsbergsområdet anses vara attraktiva sportfiskeområden i Mellansverige, se vidare under rubriken besöksnäring. Satsningen på bostäder längs vissa sjöar ska ske i kombination med, inte på bekostnad av, utveckling av sportfisket som näring.

- Fiskenäringen ges erforderliga möjligheter att utvecklas.
- Vid sjöarna Möckeln, Lonnen, och Våtsjön ska satsningar på bostadsutveckling ske i kombination med att även fiskenäringen utvecklas.
- Möjligheter till nyetablering av fiskodlingar bör finnas i sjöar eller vattendrag som anses lämpliga.
- Sportfiske som del i besöksnäringen bör utvecklas och främjas.

6.4.4 Utveckling av nya industri- och verksamhetsområden i anslutning till tätorten

Förslag på större nya industri- och verksamhetsområden beskrivs i avsnitt 6.2. Om en ny E18-sträckning byggs i framtiden planeras huvudanslutningen till Karlskoga tätort ske i Västerledens förlängning mot söder. Detta gör ytorna längs södra sidan av Fisksjöleden intressanta, möjlighet att etablera här bör prövas redan nu. I övrigt bör återhållsamhet råda avseende exploatering längs den tänkta E18 anslutningen.

- Ytor närmast söder om Fisksjöleden och längs en framtida anslutning till ny E18 söder om tätorten reserveras för verksamheter och på sikt bör kommunen förvärva mark i området men tills vidare tillåts pågående markanvändning dock med restriktivitet vad gäller större utvecklingsprojekt.

6.4.5 Utveckling av större befintliga industriområden i tätorten

Bofors-Backa

Platsen för den ursprungliga industrietableringen i Karlskoga. Ligger helt centralt i tätorten, avgränsat av E18 i norr och sjön Möckeln i söder. Områdets centrala läge ger ingen som helst möjlighet till utvidgning av området och verksamheten kan uppfattas som störande och komma i konflikt med omgivande funktioner.

Ett stråk längs stranden friläggs för allmänheten i enlighet med tidigare intentioner, kommunen har redan köpt mark för ändamålet. På sikt bör området öppnas upp helt, d v s inte vara inhägnat och slutet som idag. Detta bör dock tillåtas ske utifrån näringslivets egna behov och inte regleras fram. Det finns utrymme för viss förtätning inom området. Preliminära resultat visar att marken inte är förorenad i någon större omfattning men ytterligare undersökningar torde behövas.

- Bofors-Backaområdets status som industriområde stadfäst i program och detaljplan.
- Ingen verksamhetsstyrning föreslås, d v s även tyngre industri tillåts förekomma, undantaget närmast befintlig bostadsbebyggelse och inom de delar som idag har parkkärta och används huvudsakligen för kontorsändamål.
- Ett stråk längs stranden friläggs för allmänheten och för att rymma en ny gång-/cykelväg med bro över Timsälven.

Björkborn

Karlskogas till ytan största industriområde, främst beroende på de krav som sprängämnes-tillverkningen ställer. Ligger i norra utkanten av tätorten, avgränsat av Timsälven i väster.

- Användning för befintlig yrkrävande och säkerhetskrävande industri behålls.
- Verksamheter som kan dra nytta av och/eller kopplas till Kraftvärmeverket bör prioriteras.
- Viss nyexploatering kan medges i anslutning till Norrleden.

Kilsta

Ligger i nordvästra utkanten av tätorten och an knyter till Odlingen-Maskinvägen i sydöst men har i övrigt ingen definitiv avgränsning. Här bedrevs tidigare den tyngsta industriverksamheten vilken delvis fortfarande pågår. Närheten till Kilstabäcken som rinner norrut till Lonnen, som är kommunens råvattentäkt, ställer krav på hur vissa ytor inom området får användas. Nya skyddsbestämmelser för råvattentäkten håller (2010) på att tas fram. Delar av Kilstaområdet ligger inom den sekundära skyddszonen.

- Områdets status som industriområde och optimala omfattning stadfästs.
- Kilsta är det industriområde i Karlskoga som har störst expansionsytor och samtidigt ligger mest skyddat ur störningssynpunkt. Expansion och nyetablering av tung industri bör medges.
- Kilstabäcken och skyddsbestämmelser för kommunens vattentäkt ska beaktas.

Flygfältsområdet

Gränsar till Karlskoga flygplats och är beläget i den nordvästra utkanten av tätorten. Karlskogas yngsta industriområde som initierades på 80-talet och som sedan utvidgats i etapper. Här bedrivs lättare industriverksamhet, verksamhet inom transport- och service-sektorn, mm de flesta utan anknytning till flyget. Den flygrelaterade verksamheten består främst av helikopterservice. Avgränsas i väster av flygplatsens landningsbana och i öster av Västerleden. Här finns de största planlagda ytorna för nyetableringar i kommunen.

I södra delen av industriområdet ska närheten till Kilstabäcken beaktas.

- Om flygplatsen läggs ner helt föreslås att industriområdet utvidgas mot väster.

Botorp

Beläget strax söder om E18 i västra utkanten av tätorten. Området initierades på 60-talet och har därefter byggts ut gradvis. Området är i stort planlagt för maximal omfattning men det finns fortfarande privatägd mark och bebyggelse insprängd. Kvarvarande bostads-bebyggelse bör avvecklas. Ytorna längs E18 bör utnyttjas bättre men är blockiga och svåra att etablera på. Ytorna allra närmast trafikplats Odlingen bör avsättas för handel.

- Området behålls för industri och serviceföretag.
- Handel bör medges endast i kombination med tillverkning samt i anslutning till trafikplats Odlingen vid E18.
- Ej reglerade delar av området samt delar av området som idag är parkmark planläggs för industri och i vissa delar handel.

Valåsen

Beläget i den östra delen av tätorten strax söder om E18. Utgörs i sin helhet av Moelvans sågverk med tillhörande verksamhet. Avgränsas av sjön Möckeln i väster och Österviksvägen i öster och möjligheten att utvidga området är marginellt.

- Området behålls för befintlig industriverksamhet. Viss utvidgning mot norr och söder ska vara möjlig.

Bofors skjutfält

Bofors skjutfält är ett riksintresse (kap 2.5) som en anläggning för industriell produktion och ska därför betraktas som ett industri- och verksamhetsområde. Skjutfältsområdet omfattar ca 10 000 hektar och är inte planlagt. Området är viktigt för utvecklingsprojekt inom Karlskogas industri. Inga inskränkningar i nyttjandet bör ske. Utöver skjutningar nyttjas fältet även för avfallsdestruktion. Området sträcker sig in i Örebro och Nora kommuner vilka har andra prioriterade intressen jämfört med Karlskoga. Nuvarande huvudsakliga verksamhetsutövare är Saab Bofors Test Center. (Se kap 14 Totalförsvaret för uppgifter om Villingsbergs skjutfält.)

- Området ges fortsatt möjlighet att utvecklas som testområde för provning och utveckling av vapen- och säkerhetssystem samt avfallsdestruktion av explosiva varor och sprängämnesavfall samt provning/klassning av sprängämnen. Området ska även kunna utvecklas för annan verksamhet som kan kombineras med befintlig inriktning.

6.4.6 Utveckling av mindre industri- och verksamhetsetableringar i Karlskoga tätort

Odlingen-Maskinvägen

- Området optimeras ytmässigt för lättare industri och serviceföretag där närheten till Kilstabäcken beaktas.
- Handel medges endast i kombination med tillverkning samt i anslutning till E18.

Häsängsvägen

- Nuvarande användning för lättare industri, service och handel behålls.

Storängen

- Industriverksamheten fasas ut successivt längs Degerforsvägen, Labinhöjdsvägen och Skogsbovägen, området renodlas till större delen för handel.
- Ytor längst i öster kan i viss utsträckning accepteras för andra verksamhetsetableringar än handel.
- Området tillåts utvidgas något åt öster.
- Utrymme för en brandstation ska behållas i norra delen av området till dess lokaliseringen av räddningstjänstens verksamhet är avgjord.

Baggängen

- Pågående konvertering från bostadsområde till verksamhetsområde ska fortsätta.
- En gatustruktur skapas inne i området.
- En ny gatuanslutning från väster och Stråvägen bör skapas för att öppna upp nya ytor för exploatering.

Brickegården

- Området behålls för industri och serviceföretag.
- Nyetablering av tung industri bör inte medges på grund av närhet till bostäder.
- Ytorna närmast E18 konverteras från industri till handel, vilket stadfästas i detaljplan, främst kopplat till befintlig handel.

Övriga mindre industri- och verksamhetsetableringar i tätorten

- Mindre företagsetableringar bedöms från fall till fall, någon generell restriktivitet bedöms inte vara nödvändig så länge hänsyn till omgivningen tas.
- Bergrummet i Boåsberget ska ges utvecklingsmöjligheter i enlighet med program.

6.5 Handel

6.5.1 Utveckling av handel

Handel är en viktig del i upplevelsen av en boendeort. Handel kompletterad med restauranger, caféer och andra aktiviteter bidrar till ett levande centrum med möjlighet till möten mellan människor, inköp och förströelse. Karlskoga kommun prioriterar därför utveckling av centrumhandeln.

Handeln är en viktig näring som bör ges utrymme att verka och utvecklas. Förutom det egna kundunderlaget i Karlskoga finns även ett kundunderlag i gränsområdet till övriga omgivande kommuner. Den allmänna utvecklingen av externa handelscentra av vilka de mest dominerande finns i Örebro och Karlstad har påverkat den lokala marknaden. Det är därför väsentligt att i så stor utsträckning som möjligt svara upp mot kundernas krav och handelsmönster för att kunna bibehålla och utveckla handeln i Karlskoga.

I Karlskoga finns förutom centrumhandel större dagligvarubutiker i andra lägen och ett antal stadsdelscentrum. Ett större handelshus har under 2009 etablerats på Skolgärdet i direkt anslutning till stadskärnan. Det finns även sällanköpshandel etablerad i olika lägen, det mest utvecklade är Storängen.

Storängens handelsområde är beläget vid Degerforsvägen i Karlskogas södra utkant mot Degerfors. Idag finns 10 butiker inom områdena ljud och bild, möbler/hem, bilar, biltillbehör, färg och byggvaror samt trädgård. Storängen är väl beläget i förhållande till Degerfors. Inriktningen bör främst syfta till att lokalbefolkningen anser utbudet så intressant att de i mindre utsträckning väljer att handla i t ex Örebro och Karlstad men även att utgöra ett centrum för sällanköpshandel i Karlskoga och Degerfors. Karlskoga bedöms förutom centrumhandeln klara ett externt eller halvexternt handelscentra. Storängen håller för närvarande på att etablera sig som ett regionalt centrum för sällanköpshandel. Tidigare utredningar har föreslagit Odlingen/Botorp som läge för större nya etableringar för dagligvaruhandel. Detta skulle i så fall innebära ett andra externhandelscentra vilket inte bedöms realistiskt, varför en sådan inriktning bör omprövas. Konkurrenten från större handelscentra, t ex Marieberg i Örebro och Bergvik i Karlstad, kräver att Storängen får en volym och ett innehåll som attraherar tillräckligt stora kundgrupper i Karlskoga och i omgivande kommuner, främst i Degerfors.

Att hindra nyetableringar för att bevara befintliga mindre dagligvarubutiker är inte realistiskt. Nyetableringar som för Karlskogas del kan säkra närhet till dagligvaror ute i stadsdelarna bör stödjas. Nya dagligvaruetableringar utanför Karlskoga tätort bedöms inte realistiska men bör inte förhindras.

Karlskoga har vid Fabriksgatan, med skyltläge från E18, en antydning till ett kombinerat hantverks- och handelsstråk, där här sker både tillverkning och försäljning kombinerat med bl a pubar/restauranger. Ytterligare utveckling av området bör övervägas.

Koncentration av befintlig och tillkommande handel i Karlskoga centrum, samt ett halvexternt centrum för sällanköpshandel i Storängen, kompletterat med dagligvaruhandel i ytterligare lägen spridda över tätorten bedöms vara den mest konkurrenskraftiga strategi som Karlskoga kan driva för att på bästa sätt bevara och utveckla den lokala handeln och möta konkurrenten från främst Örebro och Karlstad.

- I Karlskoga sker satsning på två handelscentra i kommunen – stadskärnan (från Kulan/torget till Skolgärdet) samt Storängen.

- Nya aktörer ska ges utrymme att etablera sig.
- Att behålla en större dagligvarubutik i stadskärnan/centrum är viktigt och prioriterat.
- Nuvarande spridning av dagligvaruetableringar är god och bör stödjas.
- Storängen utvecklas till ett regionalt centrum för sällanköpshandel och utrymmeskrävande handel. Storängen renodlas för handel och gångförbindelser mellan butikerna ordnas. Området förtätas och utökas mot söder på båda sidor Degerforsvägen. Med hänvisning till genomförd etablerings- och lokaliseringsutredning bör inte större dagligvaruetableringar medges här (på kort sikt). En ny studie bör på sikt göras för att pröva om en större dagligvarubutik eventuellt kan etableras i område om 15-20 år.

Närmare beskrivning av befintliga och föreslagna nya handelsområden längre fram i detta kapitel.

6.5.2 Hotell och restauranger

Restauranger och caféer är viktiga för att skapa attraktiva miljöer och mötesplatser samtidigt som de behöver attraktiva platser för att fungera. Det är därför nödvändigt att vara öppen för ny- och ometableringar. Restauranger i anslutning till stora arbetsplatser har också stor betydelse, liksom anläggningar som kan tillgodose turisternas eller förbipasserandes behov. Restauranger och caféer med olika inriktning som kan möta olika gruppers krav och plånbok ger ett mervärde för den sociala miljön och bidrar till att människor kan mötas i det offentliga rummet.

Vad gäller hotell avgör sannolikt andra aktiviteter som genererar besökare, om behov av flera hotell eller hotellbäddar behövs, t ex intressanta och ur logistisk synpunkt bekväma konferensmöjligheter, näringslivets behov av övernattningsalternativ och stort utbud av evenemang och upplevelser.

- Stor frihet bör råda vid ny- eller ometableringar av caféer, restauranger, hotell och närbesläktad verksamhet.
- Etableringar av caféer och restauranger prioriteras i stadskärnan/centrum och längs Möckelns stränder i och i anslutning till tätorterna men bör även i övrigt ses positivt, särskilt på landsbygden.
- Hotell- och konferensmöjligheter i Karlskoga tätort samt vid Lunedet ges möjlighet att utvecklas.
- Skapandet av attraktiva miljöer och träffpunkter för människor fungerar positivt för café- och restaurangbranschen samtidigt som dess verksamhet är väldigt viktig för att uppnå denna attraktivitet.

6.5.3 Drivmedelsanläggningar

Den sk pumplagen från 2005 säger att alla bensinstationer som säljer mer än 1000 m³ bensin eller diesel om året ska erbjuda alternativa, förnybara drivmedel. En konsekvens är att anläggningar avvecklas därför att de är för små och inte anses kunna bära investeringskostnaderna för ytterligare ett bränsleslag, vilket främst drabbar landsbygden. En annan trend som pågått länge är att bensinbolagen går samman eller köper upp andra bolag eller stationsnätet i ett visst land. På så vis minskar antalet drivmedelsstationer totalt sett samtidigt som tidigare bemannade stationer konverteras till automatstationer. Då biogas och så småningom även eldrift förutsätts bli allt vanligare framöver torde förutsättningarna i drivmedelsbranschen komma att förändras ytterligare, det är dock i dagsläget oklart när detta slår igenom på bred front. Vad gäller biogas finns både möjligheter och planer på att producera sådan lokalt.

Det finns idag inga drivmedelsstationer utanför Karlskoga tätort.

Det är sannolikt att ytterligare ett antal drivmedelsanläggningar kommer att avvecklas under de närmaste 10 åren varför behovet av ytor för nyetablering torde vara begränsat. Anläggningar som inte ligger i långsiktigt hållbara lägen kan bli föremål för omlokalisering. Någon ny aktör kan även dyka upp på marknaden och måste kunna erbjudas en lämplig plats att etablera sig på. För att minimera miljöpåverkan bör anläggningar förläggas till trafikorienterade lägen där kunden ändå passerar, till och från arbetet eller till och från livsmedelsbutiken, inte utlokaliserade i perifera lägen, samtidigt som hänsyn måste tas till omgivningen vad gäller störningar och risker.

- Drivmedelsförsäljning bör i möjligaste mån styras till lägen längs de mest trafikerade stråken och punkterna i Karlskoga, d v s längs E18 och Degerforsvägen (väg 205), dock utan att det innebär störningar eller risker för bostäder eller andra verksamheter.
- Utrymme för nyetablering av större drivmedelsanläggningar i Karlskoga bör avsättas vid trafikplats Odlingen samt vid trafikplats Rosendal.
- Kommunen bör se positivt på att drivmedelsanläggningar kan tillkomma på landsbygden och bidra till att skapa förutsättningar för okonventionella anläggningar (av den typ som finns i bruk i t ex den värmländska glesbygden)

6.5.4 Utveckling av handelsområden

Stadskärnan - Torget/Centrumstråket/Skolgärdet

Handel och anknytande verksamheter är helt avgörande för att skapa en attraktiv och levande stadskärna. Stadskärnan är därför prioriterad vid etablering av handel. Stadskärnan omfattar historiskt ett relativt litet område runt om och sydost om torget. Målet är att skapa ett större men ändå koncentrerat handelsstråk mellan torget och den nya etableringen vid Skolgärdet. Handel och bostäder, även andra publika verksamheter, ska kombineras i området. Handelsetableringar ska i första hand styras hit. Områdets struktur gör det relativt enkelt att skapa erforderliga parkeringsytor längs järnvägen men Loviselundsgatans nuvarande diagonala sträckning måste utgå. Det är oerhört viktigt att torget och handeln runt detta stärks och utvecklas. Utvecklingen av centrumstråket ska stärka hela centrum.

- Torget och Skolgärdet knyts samman genom ett gångstråk med handelslokaler på båda sidor stråket, kombinerat med bostäder i plan två, tre, etc, för att skapa ett större men ändå mera koncentrerat centrum – Centrumstråket
- Torget och området närmast runt detta ska stärkas och utvecklas som den viktigaste delen i centrumstråket.
- Det pågående arbetet med centrumstråksvisionen intensifieras eftersom det är ett intressant läge för etablering av nya butiker och omlokalisering av befintliga butiker inom Karlskoga
- Ny- och ometableringar av handel styrs till stadskärnan, om de bedöms vara av en typ som passar in vad gäller typ av handel och utifrån ytmässiga behov.
- Etablering av mindre lokala butiker och nischbutiker som komplement till nationella kedjor prioriteras.
- Skapandet av attraktiva miljöer och träffpunkter för människor, vilka i de flesta fall även är kunder, är avgörande för att de långsiktigt ska fortsätta att frekvent besöka stadskärnan. Det är även viktigt med kontinuerlig utveckling och förnyelse, där det med jämna mellanrum sker förändringar.

Storängen

Storängen, beläget vid Degerforsvägen i stadens södra utkant, är Karlskogas jämte stadskärnan andra större handelsområde. Området har förtätats under senare år.

I etablerings- och lokaliseringsutredningen från 2002/2006 utpekas Odlingen/Botorp som plats för större nyetableringar för dagligvaruhandel medan Storängen hålls fri från sådana etableringar. Bl a hänvisas till att kapaciteten i gatunätet (Degerforsvägen) är otillräckligt för de kundströmmar som då skulle uppstå. Slutsatsen är korrekt i ett kortsiktigt perspektiv. Koncentration av dagligvaruhandel i Storängen samtidigt som en utarmning av den övriga tätorten sker, främst risken att underminera centrumhandeln, är inte lämpligt för närvarande. Att etablera ett tredje större handelscentra i Karlskoga är däremot knappast realistiskt. Idag finns utöver Lantmännens butik ingen handel att bygga på vid utpekad plats söder om E18. Det bedöms därför rimligt att i framtiden, om 15-20 år, pröva en större dagligvaruetablering i Storängen för att göra det till ett komplett regionalt handelscentra. Sällanköpshandel tillåts fortsätta etablera här. Verksamheter kopplat till bilförsäljning och bilservice kan med fördel etablera här.

- Storängensområdet renodlas i större utsträckning för handel och då främst sällanköpshandel och ytkrävande handel, t ex bil- och bygghandel.
- Med hänvisning till genomförd etablerings- och lokaliseringsutredning bör inte större dagligvaruetableringar medges här på kort sikt.
- Området planläggs och förtätas och utökas mot söder på båda sidor Degerforsvägen samt att viss utvidgning mot öster kan medges.
- Storängen tillåts utvecklas till ett regionalt centrum för sällanköpshandel.
- Planläggning genomförs för att renodla ytorna närmast Degerforsvägen för handel.

Övriga handelsetableringar

Runt om i Karlskoga finns utöver stadskärnan och Storängen ett 10-tal platser där det bedrivs aktiv handel. Två av dessa lägen har stora dagligvarubutiker, Värmlandsvägen-Gesällgatan (Kronhallen) och Brickegården (Coop Forum) som huvudetablering och har nyligen medgetts utbyggnad av dessa enheter som stärker en över staden spridd dagligvaruhandel. Viss restriktivitet med ytterligare handelsetableringar runt dessa ska dock gälla för att stärka stadskärnan och Storängen.

Örncenter/Kungsvägen har sitt ursprung i äldre gatustruktur och har aldrig kommit att fungera som en utvidgning av stadskärnan. Här bör en omställning från renodlad handel ske som stärker stadskärnan med torget och centrumstråket till Skolgärdet. Tre stadsdelscentrum finns fortfarande kvar med handel, Sandviken, Skrantahöjdstorget och Frödingsplan. Även Bråten kan räknas till dessa även om här bara finns en dagligvarubutik. I dessa lägen bör medges utbyggnadsmöjligheter om det gynnar dagligvarubutikernas bevarande ur ett socialt perspektiv. I området Odlingen-Häsängsvägen-Botorp kan viss handel med koppling till E18-läget eller mindre dagligvaruetableringar i trafikorienterade lägen medges, i övrigt bör restriktivitet med att sprida handelsetableringar råda.

Örncenter/Kungsvägen

- Den pågående omställningen vid Örncenter/Kungsvägen från renodlad butikshandel till andra typer av handel-/servicefunktioner bör fortsätta.

Värmlandsvägen/Kv Mästaren

- Ytterligare utbyggnad av dagligvarubutiken i kv Mästaren bör möjliggöras. Restriktivitet med nya handelsetableringar bör råda med hänvisning till styrning mot stadskärnan och Storängen, men enstaka mindre handelsetableringar runt dagligvarubutiken (Kronhallen) bör under vissa omständigheter prövas.
- Planläggning bör genomföras längs delar av Värmlandsvägen och Skrågatan för

bättre anpassning till befintliga och lämpliga verksamheter.

Brickegården

- Ytterligare utbyggnad av dagligvarubutiken i Brickegården bör möjliggöras. Restriktivitet med nya handelsetableringar bör råda med hänvisning till styrning mot stadskärnan och Storängen, men enstaka mindre handelsetableringar öster om dagligvarubutiken (Coop Forum) bör under vissa omständigheter prövas.

Sandviken

- Utbyggnad av befintlig handel i Sandviken bör möjliggöras. Befintlig handel runt dagligvarubutiken bör ges möjlighet att utvecklas och mindre nyetableringar bör medges.

Skrantahöjdstorget

- Utbyggnad av dagligvarubutiken på Skrantahöjdstorget bör möjliggöras. Befintlig handel runt dagligvarubutiken bör ges möjlighet att utvecklas och mindre nyetableringar bör medges om det bidrar till att dagligvaruhandeln kan behållas.

Frödingsplan

- Fortsatt handel vid Frödingsplan så länge underlag finns, därefter avveckling och/eller konvertering till annan ej störande verksamhet. Handel bör då styras till stadskärnan eller i andra hand Storängen.

Bråten

- Utbyggnad av dagligvarubutiken i Bråten bör möjliggöras. Befintlig handel runt dagligvarubutiken bör ges möjlighet att utvecklas och mindre nyetableringar bör medges om det bidrar till att dagligvaruhandeln kan behållas. Perifert läge i tätorten där bevarande av dagligvarubutiken bör prioriteras av sociala skäl.

Rörläggavägen Skranta

- Mindre utbyggnad av dagligvarubutiken (Lidl) vid Rörläggavägen bör möjliggöras. Nyetableringar bör inte medges.

Odlingen-Häsängsvägen-Botorp

- Nyetablering av mindre dagligvaruhandel kan prövas längs Häsängsvägen.
- Trafikorienterad handel kan medges närmast trafikplats Odlingen
- Restriktivitet avseende handel i området Odlingen-Häsängsvägen-Botorp bör råda i övrigt.
- Skyltorienterat läge mot E18 och trafikorienterat i korsningen E18-Skrantahöjdsvägen bör prövas t ex en mindre dagligvaruetablering eller för trafikorienterad verksamhet.

Linneback

- Utbyggnad av befintlig sällanköpshandel i Linneback bör medges.
- Nyetableringar i Linneback kan prövas och då genom att även landsbygdsutvecklingsaspekten vägs in.

Övriga handelsetableringar

- Geografiskt solitära handelsetableringar, undantaget mindre dagligvaruetableringar eller etableringar av närbutik-/kioskkaraktär, bör undvikas.
- Befintliga etableringar av sällanköpskaraktär bör, om möjlighet, styras om till prioriterade handelsområden - stadskärnan och Storängen.

6.6 Besöksnäring

Besöksnäringen har under lång tid varit underskattad i Sverige. I takt med att världen blir allt mer tillgänglig, växer intresset även för nationer som Sverige. Utvecklingen går från massturism till nischresande, där resenären kräver mer skraddarsydd inspiration. Besöks-handeln utgör ca en tredjedel av den totala handelsvolymen och ska därför beaktas även i detta sammanhang.

Efterfrågan på upplevelser ökar och Karlskoga har tillgång till ett av landets internationellt mest kända varumärken, Alfred Nobel. Detta bör utnyttjas i än högre grad.

Ett turistiskt samarbete har under många år utvecklats mellan Karlskoga och Degerfors kommuner genom att Degerfors köper tjänster av Karlskoga. Det finns sedan många år även en samverkan kring turismen inom Östra Värmland. Arbetet kring besöksnäring ska stärkas och vidareutvecklas, i samarbete med entreprenörer, andra kommuner och hela regionen. Profilerings-, affärsutvecklings- och marknadsförings- och marknadsförings- ska prioriteras. Entreprenörers förutsättningar och möjligheter att skapa unika, kvalitativa och attraktiva produkter är avgörande för en utveckling av besöksnäringen. Nedanstående riktlinjer förutsätter vad gäller kommunala satsningar att ekonomiska resurser anslagits. I de flesta fall handlar det dock om initiativ och ekonomiska resurser från andra parter än kommunen.

- Kommunen ska se positivt på och främja kommunala, privata eller andra enskilda initiativ som utvecklar befintliga och nya verksamheter och aktiviteter inom besöksnäringen.
- Öka samarbetet med företagare, omgivande kommuner och regionen för att utveckla besöksnäringen.

6.6.1 Turistisk infrastruktur

Turistisk infrastruktur är t ex vägar, järnvägar, farleder och sjösystem liksom vandrings-, cykel- och kanotleder. Den turistiska infrastrukturen knyter samman destinationerna och är en upplevelse i sig. Satsningar är ofta gräns- och branschöverskridande som inget enskilt företag kan ta ansvar för, men som långsiktigt gynnar många.

Det är viktigt att knyta samman leder, naturområden, sjöar och vattendrag till längre sammanhållande system med rastplatser, gästhamnar och övernattningsmöjligheter. Genom att Karlskoga i ett helhetsperspektiv knyter samman dessa system skapas en attraktivare destination som har större möjlighet att bli framgångsrik och bärkraftig.

Bergslagskanalen från Karlskoga till Filipstad har idag en livaktig båttrafik genom slussarna i Knappfors. Initiativ till turtrafik med båt på Möckeln bör ses positivt, naturliga ankoringsplatser saknas dock idag. I nära anslutning till järnvägen, Jernets Bana, finns ett stort utbud av sevärdheter, boende, restauranger och aktiviteter. Svartälven är en populär kanotled, där turistiska företag är etablerade. I Karlskoga finns tre uppmärskade cykelleder Hyttleden, Lunedsrundan, Granbergsdalsrundan.

I Karlskoga finns campingplatserna Lunedet och Villingsberg. Campingstugorna här har för närvarande en lägre standard än vad som efterfrågas. Initiativ till en mer tätortsnära camping i Karlskoga, förslagsvis i Sandviken, bör ses positivt. Det saknas markerade sk ställplatser för husbilar centralt i tätorten.

- Kommunen ska samarbeta med kringliggande kommuner, för att förbättra tillgängligheten och skapa ett sammanhållet system mellan besöksmålen och på så vis skapa en attraktivare destination.
- Samverkan mellan kommunen och privata initiativ är önskvärda och nödvändiga för en positiv utveckling av besöksnäringen.
- Planering och genomförande av cykelväg runt Möckeln bör startas.
- Campingplatserna bör utvecklas, främst avseende stugor och ställplatser för husbilar.

- Tillgängligheten till bryggor och rastplatser vid kanotlederna bör förbättras.
- Tillgänglighet till och vid Bergslagskanalen bör förbättras
- Trafiken på järnvägen Degerfors – Nora bör utökas/utvecklas.
- Rundslingsor skapas för vandring.

6.6.2 Destinationer - naturupplevelser, kulturintressanta platser och aktiviteter

Alla regioner i så gott som hela världen marknadsför sin vackra omgivning och natur. Naturområden som lyckas profilera sin särprägel blir allt populärare. Vildmarksupplevelser, gärna i kombination med lyx efterfrågas. Trängseln längs de svenska kusterna ger möjligheter för andra områden.

Utvecklingen inom besöksnäringen har gått mot natur- och kulturintressanta platser med ett utbud av aktiviteter, mat och evenemang - och inte minst aktörer som känner samhörighet och väljer att samarbeta. I Karlskogasområdet marknadsförs följande natur- och kulturintressanta platser: Alfred Nobels Björkborn, Rosendal, Lunedet och Knappfors, Granbergsdal och Grönfeldtsudden, även Sveafallen och kulturcentrum Berget i Degerfors bör omnämnas. Miljöerna ska vara levande och förmedla en intressant historia till framtidens generationer. De ger samtidigt möjlighet till aktivitet. Mer rent aktivitetsinriktade destinationer är Boda Borg och Karlskoga Motorstadion.

Möckeln har stor potential att utvecklas som besöksmagnet. Insatser i form av båtplatser, gästhamnar, bryggor och iläggingsplatser skulle ge förutsättningar för att ha egen båt, båtturer efter turlista och charter, båtuthyrning och fiske. Utveckling av strandpromenader, cykelleder, badplatser och aktiviteter skulle öka attraktionskraften.

Bergslagskanalens sjösystem innefattar Karlskoga, Kristinehamn, Storfors och Filipstad. Utvecklingsarbete har pågått under flera år, bl a brohöjningar, renovering av slussar, nya gästhamnar, bryggor, lägerplatser och åtgärder för att skapa ett året runt koncept, t ex plogade, säkerhetsmarkerade långfärdsskridskobanor. Ytterligare framtida, långsiktiga utvecklingsmöjligheter finns kring förlängning av kanalen men då fordras mycket stora investeringar.

Jernets Bana är ett unikt och komplext spårssystem med veteranjärnväg, stationsområde, dressin, industri och stickspår med anknytning till SJ:s trafik på stambanan. Jernets bana sträcker sig från Nora i norr till Degerfors i söder.

- Särprägelns ska profileras för att turister ska lockas. Samarbete ska ske med markägare, entreprenörer och regionala aktörer.
- Vid nyetableringar bör om det är möjligt redan befintliga turistiska områden utvecklas med tanke på synergieffekter och tillgänglighet.
- Kommunen ska, i sin planering, verka för att de områden som utkristalliserats som kulturintressanta platser; Alfred Nobels Björkborn, Rosendal med Bofors Stationsområde och Jernets bana, Lunedet/Knappfors och Granbergsdal/Karlsdal kan fortsätta utvecklas.

6.6.3 Besöksmål

Besöksmål kan ha en attraktionskraft internationellt, nationellt, regionalt och lokalt. Inom besöksnäringen finns en strävan att bredda attraktionskraften till fler grupper från fler regioner/länder. Här görs ett försök till indelning av några specifika besöksmål i Karlskoga beroende på huvudsaklig attraktionskraft (nuvarande och potential) med riktlinjer för hur besöksmålen kan utvecklas. Det är viktigt att notera att ett helt område ofta har dragningskraft, t ex Bohuslän eller Glasriket och drar till sig besökare. Detta ger automatiskt dragningskraft till enskilda objekt och aktiviteter.

Internationellt

Alfred Nobels Björkborn

Alfred Nobel är ett av Sveriges nationellt och internationellt mest välkända namn och varumärken. Karlskogas varumärke är Alfred Nobels Karlskoga. De kärnvärden som marknadsförs utifrån Alfred Nobels gärningar är innovation och kultur. Att låta varumärket vara en inspirationskälla som genomsyrar destinationsutvecklingen och produkterna förstärker möjligheterna till framgång internationellt och nationellt.

Släktföreningen Nobel äger namnrättigheterna vilket begränsar hur namnet kan användas. Karlskoga har hittills inte lyckats använda Alfred Nobels anknytning till orten med tillnärmelsevis full effekt. Här finns stora utvecklingsmöjligheter men då måste ett totalkoncept för området skapas och investeringar göras.

- Björkborns herrgård med anknytande verksamheter ska främjas.
- Björkbornsområdets status läggs fast i program- och detaljplan.
- Ett totalkoncept för Alfred Nobels Björkborn bör utvecklas som gör det intressant som besöksmål för betydligt större grupper än idag, särskilt internationellt. Det finns mycket stora utvecklingsmöjligheter för Björkbornsområdet om det utvecklas och marknadsförs mera.

Nationellt

Karlskoga Motorstadion

Områdets verksamhet är en nationellt och till viss del internationellt välkänd anläggning med gott renommé och bör ges goda möjligheter att utvecklas ytterligare. Områdets status stadfästas i program- och detaljplan. Erforderligt skydd för kommunens vattentäkt avgör omfattning och utvecklingsmöjligheter.

- Karlskoga Motorstadion och anknytande verksamhet läggs fast i detaljplan, befintlig verksamhet bör ges goda förutsättningar att utvecklas samtidigt som anknytande verksamheter kan adderas, dock med hänsyn till att vattentäkten samtidigt ska skyddas.

Villingsbergs sportfiskeområde

Villingsbergs sportfiskeområde består av ett ädelfiskområde och ett naturfiskområde. Ett stort antal fiskeintresserade från hela Mellansverige besöker området varje år.

Ädelfiskområdet är det största och mest besökta, tillgängligt för både proffs och amatörer. Vid de flesta familjesjöarna finns vindskydd. En privat entreprenör sätter ut fisk varje vecka under spöfiskesäsongen i familje- och flugfiskesjöarna. Områdets äventyrssjö är Lilla Svinsjön där det sätts ut fisk minst fyra gånger per säsong. Norrämten är också en äventyrssjö men är endast för uthyrning. I Sörämten är flytringsfiske med flugspö tillåtet. Stora Svinsjön är handikappvänlig med brygga ut till sjön. Det finns fina vandringsleder i området. Under vintersäsongen fiskas röding i Sörämten.

Naturfiskområdet består av en lång rad sjöar där den största och djupaste är Storsjön. Varje höst sätts laxöring ut. Andra sjöar som bör nämnas är Holmsjön som hänger samman med Örgiven vilken är mest känd för stora gäddor, Lysingen med stora gäddor, abborrar, braxen, mört och löja och Tjogseln med fin abborre. En sjö som också heter Holmsjön är lätt att komma till men är mest intressant vintertid då den erbjuder stora abborrar.

- Sportfiskeverksamheten i Villingsbergsområdet ska ges möjlighet att utvecklas.

Regionalt / Lokalt

Lunedet-Knappfors

Lunedet är ett socialt naturreservat beläget mellan sjöarna Lonnen och Alkvettern. Här finns en sluss där mindre båtar kan ta sig mellan sjöarna. Mot söder är vattenvägen blockerad i Timsälven medan det mot norr går att ta sig långt upp i Värmlands sjösystem via Bergslagskanalen. Restaurang, café, campingplats, hantverksförsäljning, mm finns inom området och det är ett regionalt utflyktsmål. Slalombacken är avvecklad.

En ny vatten- och avloppsledning till Lunedet har avsevärt förbättrat utvecklingsmöjligheterna för området.

- Bejaka nya verksamheter och aktiviteter som kan bredda utbudet och förlänga säsongen i Lunedsområdet, i enlighet med kriterier i fördjupad översiktsplan, FÖP för Lunedet.
- Förändringar av naturreservatets omfattning ska ske i enlighet med Fördjupad översiktsplan för Lunedet.

Ekeby - Boda Borg

Äventyrs- och aktivitetsverksamheten vid Boda Borg har varit framgångsrik under många år men måste troligen utvecklas och förnyas för att behålla sin attraktivitet. Kommunen äger mark runtomkring och det är viktigt att denna inte används för exploatering som hämmar eller omöjliggör att verksamheten kan utvecklas.

- Aktivitetskonceptet med anknytande verksamheter ges möjlighet att utvecklas i Ekebyområdet.

Valåsen

Här ligger Karlskoga Golfklubb med en modern och naturskön 18-hålsbana som ligger på höjden med utsikt över sjön Möckeln. Mat erbjuds på Valåsens Golfrestaurang.

- Golfverksamheten ges möjlighet att utvecklas.

Jernets bana

Banan Strömtorp-Bofors fortsätter norrut mot Granbergsdal, Gyttorp och Nora. Denna del vara ursprungligen stommen i Nora Bergslags Järnväg som byggdes upp för bergsbrukets behov. Idag utgör banan efter upprustning med EU-finansiering en unik turistisk trafiksträcka för veteranjärnväg med såväl ångtåg som lättare trafik med tidstypiska rälsbussar mm och är en del av den så kallade "Jernets bana". Veteranjärnvägstrafiken omspänner trafik hela sträckan Nora-Degerfors i ett kommunövergripande samarbete. Fortsättningen med Järnvägen Nora-Järle är Sveriges första normalspåriga järnväg och har en väl utbyggd veteranjärnvägstrafik. Sträckan är tillsammans med Nora stationsområde och Pershyttans Hyttområde utnämnt som industriminne och riksintresse. Området vid Bofors station är en del av ett riksintresseområde för kulturmiljövården. Totalt sett utgör banan Degerfors/Strömtorp-Bofors station-Nora-Järle-Örebro en nordlig transportlänk "på tvärs" i stambanenätet som kan utvecklas såväl logistiskt som turistiskt. Även vissa stickspår, främst till Björkborn och Valåsen, är turistiskt värdefulla som del av "Jernets bana".

- Bofors stationsområde med tillhörande järnvägsanknuten mark och byggnader bör i samverkan mellan olika intressenter bevaras och utvecklas för järnvägens framtid som transportslag och turistisk resurs. Kopplingar till Nora, Järle och Pershyttan som industriminnen och riksintressen bör stärkas.
- Stickspår till besöksmål som är värdefulla för turisttrafik bör bevaras.